

Tavaszi Szél / Spring Wind 2019

Tanulmánykötet

II. kötet

Tavaszi Szél – Spring Wind 2019

Szerkesztette:

Bihari Erika – Molnár Dániel – Szikszai-Németh Ketrin

**Doktoranduszok Országos Szövetsége
Budapest
2020**

Tavaszi Szél – Spring Wind 2019

II. kötet Lektorálták:

Andrea S.Gubik	Dr. Pataki László
Bácsi Katalin	Dr. Pete László
Dr. Andrea Kökény	Dr. Petruska Ildikó
Dr. Ásványi Zsófia	Dr. Pongrácz Tibor
Dr. Ballagi Áron	Dr. Sajó Sándor
Dr. Bencsik Gergely	Dr. Sávoli Zsolt
Dr. Berde Éva	Dr. Szabolcs Nagy
Dr. Berényi László	Dr. Szalay Zsigmond Gábor
Dr. Deli Eszter	Dr. Tánczos Péter
Dr. Drótos György	Dr. Váczi Márk
Dr. Francisco Canibe Cruz	Dr. Varga János PhD
Dr. Gáspár Attila	Dr. Veresné Somosi Mariann
Dr. habil Szádeczky Tamás	Dr. Zsakó László
Dr. habil. Harangi-Rákos Mónika	Hadas Miklós
Dr. habil. Illés Zoltán	Kádárné Dr. Horváth Ágnes
Dr. Horváth Ildikó	Károly Balaton
Dr. John Bosco Dramani	Klára Pásztorné
Dr. Karajz Sándor	Prof. Dr. Ábel István
Dr. Kelemen István	Prof. Dr. Csath Magdolna
Dr. Kolnhofer-Derecskei Anita	Prof. Dr. Halmai Péter
Dr. Komoróczki-Steiner Henriette	Prof. Dr. József Poór
Dr. Kontor Enikő	Prof. Dr. Rajnai Zoltán
Dr. Korpics Márta Katalin	Prof. Dr. Zéman Zoltán
Dr. Linder Viktória	Prof. Szabolcs Duleba
Dr. Móré Mariann	Szalai Judit
Dr. Musinszki Zoltán	Tamás Sikos
Dr. Nagy Adrián Szilárd	Vágvölgyiné Dr. Tóth Marietta
Dr. Pardavi László PhD	

ISBN 978-615-5586-52-1ö

ISBN 978-615-5586-61-3

Felelős kiadó:
Doktoranduszok Országos Szövetsége

Megjelent: 2020
Minden jog fenntartva.

Tavaszi Szél – Spring Wind 2019

II. kötet

Filozófiatudomány

Hadtudomány

Kémia- és környezettudomány

Kommunikáció-és médiatudomány

Közgazdaságtudomány

Közigazgatás-tudomány

Matematika- és informatikai tudomány

Sporttudomány

TARTALOMJEGYZÉK

FILOZÓFIATUDOMÁNYI SZEKCIÓ..... 11

A NYITOTT TÁRSADALOM MINT A LEGÚJABB KORI ETIKAI PARADIGMA 12

Biró Ákos

A VÁSZNON INNEN ÉS TÚL 20

Járdán-Bihari Ágnes

AZ INTELLEKTUALITÁS ÉS A SZEKUALITÁS ZONGORAJÁTÉKA – ELFRIEDE
JELINEK *A ZONGORATANÁRNŐ* CÍMŰ REGÉNYÉNEK ELEMZÉSE..... 26

Moklovsky Réka

A TEÓRIÁTÓL A PRAXISIG, AVAGY MIT JELENT FILOZOFÁLNI..... 37

Szabados Bettina

IUSTITIA MÉRLEGÉN – AZ ANTIK RÓMAI BÖLCSELET KVALIFIKÁCIÓJA..... 48

Takács Brigitta

SZEMÉLYISÉGGZAVAR ÉS MORÁLIS FELELŐSSÉG..... 53

Véber Virág

HADTUDOMÁNYI SZEKCIÓ 63

STORM IN THE DESERT. THE US POLICY TOWARDS IRAQ FROM THE CARTER
DOCTRINE TO THE COALITION OF THE WILLING. 64

Ádám Lengyel

WHOM AND WHAT CAN WE TRUST? – HOW CAN WE STEAL DATA WITH A
USB CABLE 74

Barnabás Sándor, Dávid János Fehér

MAGYAR HADIFOGLYOK CIVITA CASTELLANÁBAN (1915–1916) 82

Takács Bálint

KÉMIA- ÉS KÖRNYEZETTUDOMÁNYI SZEKCIÓ 95

SZÉNHIDRÁTON HATÓ ENZIMEK VIZSGÁLATA FORDÍTOTT FÁZISÚ
KROMATOGRÁFIÁVAL 96

Hámori Csaba, Gyémánt Gyöngyi

POTENCIÁLIS GLIKOENZIM-INHIBITOROK AGGREGÁLÓDÁSRA VALÓ
HAJLAMÁNAK VIZSGÁLATA 105

Szabó Kármén

KOMMUNIKÁCIÓ-ÉS MÉDIATUDOMÁNYI

SZEKCIÓ117

A „VADÁSZNŐ” FOGALMI KATEGÓRIA VIZUÁLIS REPREZENTÁCIÓJA 118

Kristóf Anikó

A MIGRÁCIÓ MÉDIAREPREZENTÁCIÓJA 126

Oroszi Borbála

A KOMMUNIKÁCIÓ JELENTŐSÉGE AZ ÁZSIAI BEVÁNDORLÓK
ASSZIMILÁCIÓJÁBAN HAWAIIIN 134

Szombathy Zsuzsa

KÖZGAZDASÁG-TUDOMÁNYI SZEKCIÓ147

THE IMPACT OF OVERDEPENDENCE ON PRIMARY EXPORT COMMODITY AND
ITS EFFECT ON THE LOCAL CURRENCY: THE GHANIAN CASE 148

Buah Aku-Sika

THE IMPORTANCE OF INFORMATION SYSTEMS IN MANAGEMENT DECISION-
MAKING OF THE STATE-OWNED EXPORT INSURANCE COMPANIES:
LITERATURE REVIEW 157

Rosa Alamian

UHT TREATMENT OF LIQUID YOLK EGG..... 164

Emna Ayari, Csaba Nemeth, Adrienn Tóth, László Friedrich

TÖBBSZINTŰ HÁLÓZATOK: AZ INTEGRÁLT ELEMZÉS ELMÉLETI ÉS
MÓDSZERTANI ALAPJAI 169

Baksa Máté

A SMART LEAN INFORMÁCIÓGAZDÁLKODÁSI SIKERTÉNYEZŐI..... 180

Csapó László Attila

MOTIVÁCIÓ VIZSGÁLATA A VÁSÁROSNAMÉNYI SZILVA TERMÁL - ÉS
WELLNESSFÜRDŐBEN 191

Csobolya Anett

A SZENVEDÉLYBETEGSÉGEK MEGELŐZÉSE: AZ ALKOHOLIZMUS PRIMER ÉS
TERCIER PREVENCIÓJÁNAK SZOLGÁLTATÁS SZEMLÉLETŰ ELEMZÉSE..... 204

Dóra Tímea

AZ IDŐSEBB MUNKAVÁLLALÓK MUNKAERŐPIACI ELVÁRÁSAI ÉS
LEHETŐSÉGEI 217

Drabancz Áron

THE IMPORTANCE OF HUMAN RESOURCE MANAGEMENT FOR ORGANIZATIONS IN THE CONTEXT OF HUMAN CAPITAL THEORY.....	224
<i>Ugur Filiz</i>	
NEW PRODUCT DEVELOPMENT DURING A NATIONALISM TREND: CARS' INDUSTRY AGENDA IN MEXICO	234
<i>Oscar Gonzalez Flores, Mtra. Victoria E. Sandoval Custodio</i>	
EXTRAPOLÁCIÓS CONTROLLING MODELL ALKALMAZÁSA A LEAN FOLYAMATOK ELLENŐRZÉSÉHEZ ÉS MÉRÉSÉHEZ	242
<i>Gáspár Sándor, Thalmeiner Gergő, Harmat Vanda</i>	
A VÁLLALATI NYERESÉGADÓ ÉS A TŐKESZERKEZET ÖSSZEFÜGGÉSEI.....	250
<i>Gyurcsik Petronella</i>	
AZ EGYÉNEK PERCEPCIÓI A KISZOLGÁLÓ ROBOTOKKAL KAPCSOLATBAN ÉS HAJLANDÓSÁGUK A VELÜK VALÓ KOLLABORÁCIÓRA	257
<i>Harmat Vanda, Thalmeiner Gergő, Gáspár Sándor</i>	
FOGYASZTÓI DÖNTÉSI FAKTOROK ÉS VEVŐI ELÉGEDETTSÉG MÉRÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI A HAZAI FESZTIVÁLOK ESETÉBEN.....	270
<i>Iványi Tamás</i>	
ACCREDITATION PROCEEDINGS AND GLOBAL ACCOUNTING IN CENTRAL - EUROPE.....	278
<i>Jakkel Vivien</i>	
A JÁTÉKOSÍTÁS ALAPJAI, AVAGY BESZÉLJÜNK A GAMIFIKÁCIÓRÓL!	284
<i>Kiss Gergely</i>	
INFLUENCE OF NATIONAL CULTURE ON THE GLOBAL LEADERSHIP IN THE MULTICULTURAL ORGANIZATION.....	290
<i>Dr. Habil István Kunos, Somayeh Kariman</i>	
AZ INFORMÁCIÓ HATALOM?.....	298
<i>Kiss Gergely</i>	
AN APPLICATION OF LATENT CLASS ANALYSIS IN DEFINING AN INDEX FOR SOCIOECONOMIC STATUS.....	306
<i>Rafiee Alhossaini Mahsa, Kazemnejad Anoshirvan, Dr. Szilagyi Roland, Sadeghi Masoumeh</i>	
AZ ÁLLAMADÓSSÁG FELHALMOZÓDÁSÁT MEGHATÁROZÓ TÉNYEZŐK ASPEKTUSAI.....	314
<i>Marton Ádám</i>	

DIFFUSION OF AGRICULTURAL INFORMATION AMONG SMALL SCALE FARMERS IN THE CONTEXT OF DIGITAL ECONOMY (KAZAKHSTAN, KOSTANAY REGION).....	322
<i>Aigul Meirmanova</i>	
AZ ELSŐ BMW GYÁR MAGYARORSZÁGON	329
<i>Németh Kevin, Kőmíves Péter Miklós</i>	
ÖSSZEFÜGGÉS A FOGYASZTÓI ATTITŰDÖK, AZ EGÉSZSÉGMAGATARTÁS MOTIVÁCIÓI ÉS AKADÁLYAI KÖZÖTT A FUNKCIONÁLIS ÉLELMISZEREK PIACÁN	339
<i>Papp-Bata Ágnes</i>	
COMPARING ROAD USER CHARGING ACCEPTABILITY IN THE CITY OF BUDAPEST AND ULAANBAATAR	355
<i>Mohamad Shatanawi, Uyanga Battsolmon, Dr. Ferenc Mészáros</i>	
HAPPYLOGY, AVAGY A BOLDOGSÁG GAZDASÁGI TUDOMÁNYA.....	371
<i>Szabó Krisztina Vivien</i>	
A NONPROFIT SZEKTOR SZEREPE A TÁRSADALMI INNOVÁCIÓBAN.....	382
<i>Szabó Rita</i>	
PÉNZÜGYI KULTÚRA SZEREPE A NYUGDÍJBIZTONSÁG MEGTEREMTÉSÉBEN	392
<i>Szabó Zsolt Mihály</i>	
AZ EGÉSZSÉGES, DOLGOZÓBARÁT, KÖRNYEZETTUDATOS IRODAI MUNKAKÖRNYEZET KIALAKÍTÁSÁNAK ISMÉRVEI	405
<i>Szolnoki Bernadett</i>	
A VSM MÓDSZER ALKALMAZÁSA EGY CNC FÉMFORGÁCSOLÓ SZERVEZET ÉRTÉKTEREMTŐ FOLYAMATAIBAN.....	415
<i>Thalmeiner Gergő, Harmat Vanda, Gáspár Sándor</i>	
CÉLZOTT ESZKÖZÖK ALKALMAZÁSA A MONETÁRIS POLITIKÁBAN.....	428
<i>H. Váradi Balázs</i>	
AZ ATIPIKUS FOGLALKOZTATÁS HATÁSA AZ ÜZLETI TELJESÍTMÉNYRE	439
<i>Vörös Máté</i>	
KÖZIGAZGATÁS-TUDOMÁNYI SZEKCIÓ.....	444
A DIGITALIZÁCIÓ EGYES KÖZIGAZGATÁSI ASPEKTUSAI.....	445
<i>Fási Csaba</i>	
A PPP KÖZPONTI ÁLLAMI MENEDZSMENTJÉNEK SZERVEZETI ÉS MŰKÖDÉSI MEGOLDÁSAI AZ EURÓPAI UNIÓ EGYES TAGÁLLAMAIBAN	455
<i>dr. Herczegné Kőmíves Henrietta</i>	

A TÁRSASHÁZAK KÖZIGAZGATÁSI KAPCSOLATA, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A VÁRTHATÓ VÁLTOZÁSOKRA 462

Polgár Zoltán

NŐK HELYZETE A MUNKAERŐPIACON 478

Rácz Anita Mária

MATEMATIKAI ÉS INFORMATIKAI SZEKCIÓ 485

INFORMÁCIÓKIEMELÉS VIRTUÁLIS TÉRBEN ÉS BÖNGÉSZŐBEN 486

Berki Borbála

COMMON SCAM THREAT EXAMINATION ON REAL ENVIRONMENT 493

Dávid János Fehér, Barnabás Sándor

BIOMECHANIKAI MOZGÁSLABOR SZOFTVERFEJLESZTÉSÉNEK SZEMPONTJAI 505

Fekete György

COMPUTING VIRTUAL COLOR PERCEPTION 518

Lorinc Garai, Andras Horvath

KAPSZULA HÁLÓZATOK ÚTVÁLASZTÁSI ALGORITMUSÁNAK HATÉKONYSÁGI VIZSGÁLATA 530

Hollósi János

ENERGIAFELHASZNÁLÁS ÉS TOVÁBBI ERŐFORRÁSOK OPTIMALIZÁLÁSA EGY BÚTORIPARI VÁLLALATNÁL 539

Koncz Adrienn, Gludovátz Attila

ALGORITMUSOK TANÍTÁSA PROBLÉMAKÖZPONTÚ MÓDSZERREL 554

Nikházy László

VALÓSIDEJŰ OPENGL GRAFIKA MODERN C# KÖRNYEZETBEN 568

Szabó Dávid

SPORTTUDOMÁNYI SZEKCIÓ 578

AZ UTÁNPÓTLÁS LABDARÚGÓK GYORSASÁGI PARAMÉTEREINEK ÖSSZEFÜGGÉSEI A SPORTÁGI KIVÁLASZTÁSSAL 579

Deli Balázs, Atlasz Tamás

PERSONAL BRANDINGRE ÉPÍTŐ MARKETING STRATÉGIA A SPORTBAN 594

Sziksai-Németh Ketrin

AZ INFORMÁCIÓ HATALOM?

Kiss Gergely

*Miskolci Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, PhD-hallgató,
kiss.gergely@uni-miskolc.hu*

Absztrakt

A publikáció az információs aszimmetria megjelenése a közgazdasági modellezésben témakörben íródott azzal a céllal, hogy a kutatási témában jelentkező információs állapotokat, különös tekintettel az információs aszimmetriát elemezzem.

A téma aktualitását valósnak tartom, mivel a negyedik ipari forradalom vagy ipar 4.0 kifejezések egyre jobban azt sugallják, hogy itt valami változás van... A változás pedig valóban elérkezett. Erőforrásaink átalakulnak, egyre zöldebbek és fenntarthatóbbak próbálunk lenni, hogy szükségleteinket fedezni tudjuk. Erőforrásaink közül a jelen publikáció az információra, mint szükségletkielégítéssel, illetve igénnyel kapcsolatos kategóriára tekint.

A cikk három fő részre osztható: először elméleti áttekintést, majd gyakorlatorientáltabb példákat mutatok be. Munkám során a közgazdaságtan alapkérdéseitől indítva mutatom be témámat, majd a termelési tényezők rövid elemzése után az információs aszimmetria definícióját adom meg. Elemzem az információs aszimmetriának az alapesteit, illetve azok kimeneteleit. A második részben pedig olyan szakirodalmi példákat mutatok be, melyeket kutatók készítettek, hogy bizonyítsák a (közgazdasági) modellezés során az információs aszimmetria jelentőségét különböző területeken. A példák kiválasztásakor a fő szempont az, hogy elsődlegesen gazdasági eseteket mutassak be. A harmadik részben a játékosítás térnyerő hatását szemléltetem, definíciók és egyéb gondolatok alapján felvázolva az információs aszimmetria ezen a területen jelentkező veszélyeit.

A cikk jelentősége a tématerület összefoglalásában, a főbb tanulságok kiemelésében, illetve a kutatási témámmal való kapcsolódási pontok ábrázolásában van. A játékosítás egyre nagyobb hatást gyakorol az erőforrásokkal való gazdálkodás során például az emberi tényezőkre, mind a kiválasztási, mind a fluktuáció elleni küzdelemben, illetve a teljesítménynövelésben. Az információs aszimmetria máshol is megjelenik: a gamifikációval együtt például a vevői motiváció növelésében, vagy a vezetői visszajelzések rendszerében.

Kulcsszavak: *játékosítás, gamifikáció, teljesítménynövelés, információs aszimmetria, vállalati eredményesség*

1. Bevezetés

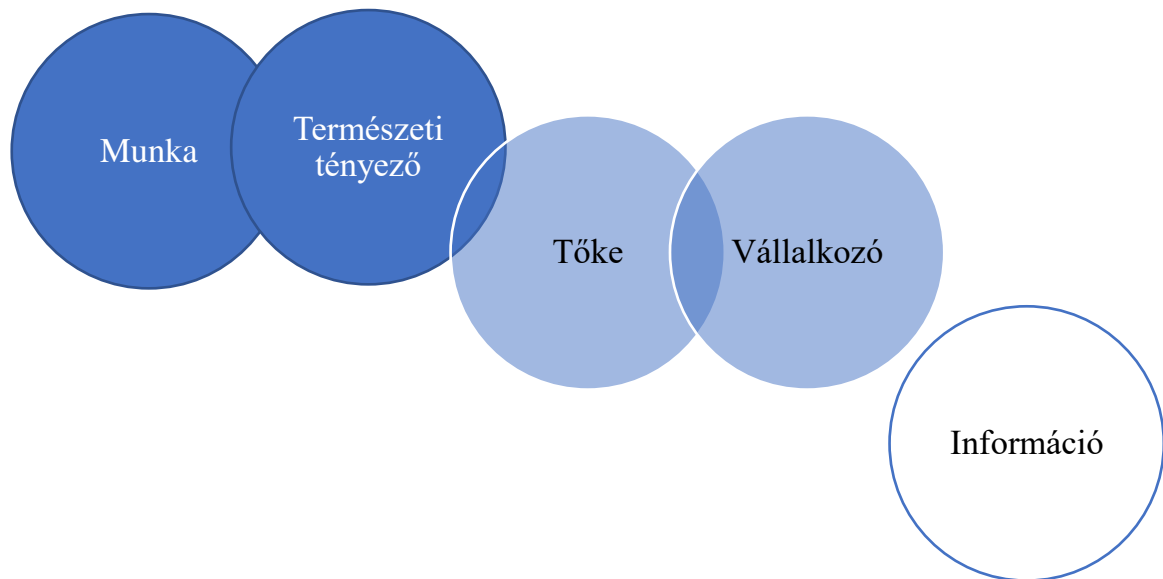
Társadalomtudományként a közgazdaságtan azt vizsgálja, milyen szabályok szerint használjuk fel erőforrásainkat szükségleteink kielégítése, valamint a társadalom tagjai között. A tudomány segítségével választ kell adnunk három fontos alapkérdésre. A *Mit termeljünk?*, *Hogyan termeljünk?* és *Kinek termeljünk?* kérdések megválaszolásával elindulhatunk egy izgalmas és annál szövevényesebb úton azért, hogy a gazdaság főbb rejtélyeire fényt derítsünk [1].

Az alapkérdések mellett még definiálnunk kell a termelési tényezőket, hiszen a fenti kérdések az üzleti koncepcióra is vonatkozhatnak, ha például vállalkozni szeretnénk, viszont a termelési tényezők a kivitelezést teszik lehetővé.

Általánosan elsődleges és másodlagos termelési tényezőket különböztetünk meg. Elsődleges a munka (jele: L), ami az emberek szellemi és fizikai képességeit jelenti, amelyeket a

tevékenységük során hasznosítanak, illetve a természeti tényező (jele: A), a természetben megtalálható erőforrások, amelyek nem gazdasági okból jöttek létre, de a gazdaság hasznosítja. A másodlagos termelési tényezőkhez tartozik a tőke (jele: K), ami a termelés anyagi erőforrása lesz. A tőke magába foglalja a gépeket, berendezéseket, az anyagokat és a termelés fejlesztésének feltételeit. A vállalkozó (jele: E) pedig olyan képességekkel, képzettséggel rendelkező ember, aki képes az erőforrások átalakításával, kombinálásával, a folyamat irányításával új dolgokat létrehozni [2].

Az első számú ábrán a termelési tényezőket láthatjuk elsődleges és másodlagos besorolás szerint, valamint az információt. Egyre növekvő szerepét az információ is bizonyította, így okkal kerülhet be a termelési tényezők értelmezésbe. Apáti (2013) és Dékán (2006) is hivatkozza Pfau (1998) erre vonatkozó gondolatait, valamint Illés (2004) is alátámasztja, hogy a modern piacgazdaságok irodalma gyakran sorolja az információt az alapvető termelési tényezők közé, így szereppel bírhat mind az elsődleges, mind a másodlagos termelési tényezők körében [3, 4, 5]. Az alap játékelméleti modellek tökéletesen informált résztvevőket feltételeznek, ugyanakkor bebizonyosodott az is, hogy ez nem mindig van így, ez pedig a játékelméleti modellek által mért eredmények torzulását okozhatja. Ezért kialakultak olyan eljárások, amelyek akár információhiányra is visszavezethető bizonytalan környezet figyelembevételével írják le a gazdasági szereplők választásait [6].

1. ábra: A termelési tényezők

Forrás: saját szerkesztés

Az információ szerepe mai világunkban felértékelődött. Szükségünk van életünk szinte minden egyes területén az információ által közvetített új adatra. Benkőné Deák et al. (2008) szerint „*az információ az adat értelmezése által szerzett új ismeret - az értelmező számára megszüntetett bizonytalanság.*” [7] Tehát ahhoz, hogy az egyetemre érkezzünk közösségi közlekedési eszközzel az autóbuszok menetrendje, az ebédhez közeledve az egyetemi étterem étel-italkínálata vagy a tantárgyak tematikája mind-mind új ismeretet ad számunkra. A kérdés az, hogy mennyi információra van szükségünk, hogy jól tudjunk dönteni.

2. Elméleti áttekintés

A téma további kifejtéséhez szükséges megismerkedni az információs aszimmetria fogalmával. A bemutatás során rövid történeti áttekintésre, illetve a fogalmi lehatárolásra teszünk kísérletet. A célom, hogy a gyakorlatban alkalmazott információs aszimmetria megfelelő elméleti alapokról induljon ki.

2.1. Történeti összefoglalás

Történetét tekintve az első információ-kutatással kapcsolatos probléma matematikusok és hírközlési szakemberek érdeklődését keltette fel, akik elsősorban kommunikáció, vagy információátvitel kérdéseivel foglalkoztak. A kérdések tisztázására szolgáló első és alapvető eredményeket Claude Shannon amerikai híradástechnikus és matematikus érte el. A hivatkozások szerint közgazdasági kérdést a témával kapcsolatban Hayek osztrák közgazdász tett fel, amelyben hangsúlyozta, hogy a gazdaság működésében fontos szerepe van az információ decentralizáltságának. Míg Hayek 1945-ben írt az első probléma kialakulásáról, addig a hatvanas években Stigler a téma egyik első publikációját jelentette meg, melynek tárgya az információ közgazdaságtana. A cikkben a neoklasszikus közgazdaságtan hagyományos fogalmi keretében a keresés problémáját tárgyalja, vagyis „*a fogyasztó addig fog egy bizonyos jószágot keresni, amíg a keresés határköltsége egyenlő nem lesz a keresés révén megszerzett információ határhasznával*” [8].

2.2. Az információs aszimmetria definiálása

Kádárné Horváth (2010) definiálásában „*információs aszimmetriáról akkor beszélünk, ha egy tevékenység kapcsán az egyik (ellenérdekelte) fél több információval rendelkezik a másikkal*” [9]. Két alapesete pedig a kontraszelekció és a morális kockázat. A két típusnál jellemző, hogy az egyik fél jól informált egy adott változót illetően, míg a másik információi nem teljesek, vagyis rosszul informált. Gömöri (2001) a két alapeset közötti különbséget azzal magyarázza, hogy amennyiben az a változó, amelyről a rosszul informált fél hiányos információval rendelkezik a jól informált fél valamely külső tulajdonságát, jellemzőjét írja le, azaz számára is adottság, s általa nem befolyásolható, akkor kontraszelekciós problémáról beszélünk. A kontraszelekció lényege, hogy a rosszul informált fél hiányos információkkal rendelkezik a másik fél egy fontos jellemzőjéről, amit a másik fél pontosan ismer, de ez a jellemző számára is adottság. Erre a helyzetre George Akerlof amerikai közgazdász egymástól elkülönített gazdasági területeken (munkapiac, hitelpiac, stb.) kereste a választ. Úgy vélte, hogy ezen piacok közös vonása, hogy a vevők nem pontosan ismerik a piacon forgalmazott javak minőségét, vagyis a vizsgált jelenségek közös magyarázata az információs aszimmetria. A vélekedés eredményeiről a legismertebb példa a Akerlof tragacspiaca, mely forradalmasította a közgazdaságtant. A modell eredménye, hogy a piacról kiszzelektálásra kerül a jó minőség, ami a piac összeomlását is eredményezheti [8, 9].

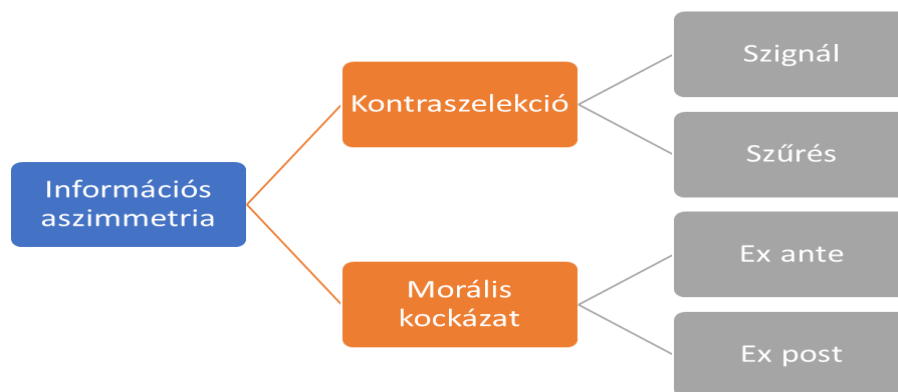
Az információs aszimmetria által teremtett kontraszelekciós hátránynak két feloldása van: a jól informált fél lehetősége a szignál, míg a rosszul informált fél lehetősége a szűrés lesz. A szignál vagy jelzés kidolgozása az amerikai Michael Spence nevéhez fűződik, aki a hetvenes években a munkavállaló és a munkáltató közötti információs aszimmetrián keresztül mutatta be gondolatmenetét. A modellben a jelzés lényege az lesz, hogy a munkavállaló lesz a jól informált a képességeinek ismerőjeként [8, 9].

A szűrés kidolgozását Stiglitz végezte el több példán keresztül is. Például a biztosítási piacon előforduló információs aszimmetria versenytorzító hatásának elemzése során olyan piacot modellezett Stiglitz, ahol a biztosítók nem rendelkeznek kellő információval ügyfeleik tényleges kockázati helyzetéről, így a potenciális ügyfelek szűrésével próbálják meg csökkenteni a kockázatot [10].

A morális kockázatról akkor beszélhetünk Kádárné Horváth (2010) szerint, ha „*a rosszul informált félnek nincs lehetősége a másik fél egy adott cselekedetét teljes körűen megfigyelni és ellenőrizni. Ebben az esetben ugyanis a másik fél gyakran nem az elvárásoknak megfelelően jár el. Ezt a jelenséget a szakirodalomban általában a biztosítási piacok példáján mutatják be, ahol is megfigyelték, hogy a biztosítás megkötésével a biztosított fél magatartása megváltozik. Egyrészt gyakran kisebb gondossággal jár el, másrészt a mégis bekövetkező káreseményekben eltúlozza a kár nagyságát.*” [9]

Azokban a szituációkban, ahol az információs aszimmetriát azonosítjuk, a rosszul informált felet megbízónak, a jól informált felet ügynöknek nevezhetjük. A megbízó-ügynök probléma jellemzően a morális kockázat sajátos esetét mutatja be. A megbízott, vagyis az ügynök alapvetően a megbízó érdekében, illetve utasítása szerint cselekszik, viszont közöttük is felmerül az aszimmetrikus információkból eredő gond. A megfogalmazott probléma lényegét Szántó (2009) így összegzi: „*A megbízott általában több információval rendelkezik saját képességeiről, szándékairól és tetteiről, mivel a megbízó ezeket sohasem tudja tökéletesen megismerni és ellenőrizni. Így a megbízottnak lehetősége kínálkozik olyan viselkedést tanúsítani, amely ellentétben áll a megbízó érdekeivel. A munkaszerződés megkötése után a munkavállaló – saját érdekeit szem előtt tartva – hajlamos lesz a lazsálásra, mert a munkaadó többnyire nem tudja pontosan megfigyelni és ellenőrizni a munkáját.*” [10]

A morális kockázatnak két formája van: az ex ante (esemény előtti, megelőző) és az ex post (esemény utáni, utólagos). A morális kockázat gyakorlati példája az egészségbiztosítás. A könnyebb megértés miatt az Állami Egészségügyi Ellátó Központ Egészségügyi Fogalomtárának meghatározására támaszkodom. Az ex ante morális kockázat során a biztosított viselkedésében egyre több kockázati elem jelenik meg, ezért ez alapján a biztosító számára is nőhet a negatív következmények, káresemények száma, amelyeket viselni köteles. A biztosított például kevésbé figyel oda az egészségére, hiszen a gyógyítás költségét nem maga viseli. Az ex post morális kockázat esetében a biztosított magatartása a káresemény bekövetkezése után változik meg. Többet használ a szolgáltatásokból, mint amennyit a biztosítás megléte nélkül használna, például indokolatlan kezeléseket vesz igénybe [11].

2. ábra: Az információs aszimmetria kapcsolatai

Forrás: saját szerkesztés

A fogalmak definiálása után a második számú ábrában összefoglaltam az információs aszimmetriára vonatkozó kapcsolatokat. Narancssárgával (középső elemek) az alapeseteket, szürkével (jobb oldali elemek) pedig a kimeneteleket, vagyis az azonosított információs aszimmetria kezelését jelöltem. Az ábra célja, hogy egy helyen mutassa be és rendszerezze az információs aszimmetriáról kialakult képet.

2.3. Gyakorlati alkalmazások

Munkám ezen részében gyakorlatorientáltan mutatom be témámat. Kísérletet teszek gazdasági és nem gazdasági tartalmú példák azonosítására, hogy ezzel is bizonyítsam az információs aszimmetria jelentőségét, valamint a közgazdasági modellezésben érvényesülő eseteit.

Kapás (2017) feltevésében a valós világ egyik jellemzőjét, az információs aszimmetriát emeli ki, valamint az ehhez kapcsolódó tranzakciós költségeket. (A piaci koordinációs mechanizmus használatának költségét tranzakciós költségnek nevezi Kapás.) Három elméletet különít el és jellemez munkájában: az ügynök-megbízó elméletet, a tranzakciós költségek elméletét és a csoporttermelés elméletét. Ezek közül ki szeretném emelni a legutolsót. A csoporttermelés jó példája a gyógyszer-, autógyártás, ahol a dolgozó tudja, hogy mennyi erőfeszítést tett, a csoport többi tagja nem. Hosszabb távon így lógás, valamint alacsonyabb jövedelmek fognak kialakulni, hiszen a csoporttagok egyre kevesebb munkát fognak végezni [12].

A szabályozásgazdaságtanban a megbízó-ügynök elmélet megjelenését Kiss (2008) az alábbiakban fogalmazza meg. *„Számos körülmény akadályozza az ösztönző szabályozás hatékonyságát. Közülük kiemelkedik a megbízó-ügynök-elmélet központi problémája, az információs aszimmetria, amely annak a következménye, hogy a szabályozó kevésbé ismeri a piacot és a szabályozottat, mint maga a szabályozott. Versenyhelyzetben ez különösen fontos, mert azok a legfontosabb gazdasági adatok, amelyek nyilvánosságra hozását a monopóliumtól a szabályozó korábban megkövetelte, a verseny miatt üzleti titokká váltak. Egy részüket csak a szabályozó ismerheti, más részüket pedig még a szabályozó sem. Döntő fontosságúvá váltak az aszimmetrikus informáltságra és annak következményeire vonatkozó elméleti kutatások eredményei, mert a szabályozónak a szabályozás olyan elveit, módszereit és eszközeit kellett megtalálnia, amelyek segítségével viszonylagos rosszul informáltsága ellenére is hatékonyan tud szabályozni.”* [13]

Egy másik gazdasági területet, az egészségügyi piacot azonosítja Karner (2007). Az egészségügyi piac kínálati jellegűnek minősül, méghozzá azért, mert a beteg a kínálati oldalon lévő orvos meghatározása szerinti kezelésekről dönt figyelembe véve a beteg állapotát (vagyis a beteg kereslete szerint). A felvázolt helyzetben az orvosok monopóliuma jelentős, hiszen a laikusnak számító beteg kiszolgáltatott, nem tudja milyen betegsége is van, tehát aszimmetrikus információs helyzet áll fenn. *„Ha azt mondják neki, hogy az ő kereslete a gyógyszeres kezelés, akkor azt ugyanúgy tudomásul kell vennie, mint azt, ha számára az azonnali műtét az egyedüli esély.”* [14]

Virág és szerzőtársai (2013) a könyvvizsgálói ítélőképességgel kapcsolatban azonosítják az információs aszimmetriát, hiszen az a hitelminősítés és a csődelőrejelzés elméleti kutatásaiban is jelen van. Feltételezik, hogy a pénzpiacok nem tökéletesek és a szabad tőke sem elegendő az összes megtérülő, nettó jelenértékű beruházás megvalósításához. A szerzők szerint a hitelpiacok tőkefüggők és a befektetők az információs aszimmetria miatt tőkéjüket visszatartják, mivel a tőkebefektetés a várható hozamoktól és a beruházás sikerességétől függ.

A csődelőrejelzési modellek alkalmazása csökkenti az információs aszimmetriát a menedzserek és a tőketulajdonosok között [15].

A lakossági hitelezéssel kapcsolatban Kovács-Marsi (2018) írnak. A bankok és ügyfelek kapcsolatát információs aszimmetriával azonosítják, melyet a következő tényezők támasztanak alá [16]:

- „*a termékek összetettek, egyre bonyolultabb pénzügyi konstrukciók jelennek meg a piacon;*
- *a termékek minősége a fogyasztó által nehezen ellenőrizhető, nehezen képes megfelelő információkhoz jutni;*
- *az átlagfogyasztót nem jellemzi a szakmai és jogi ismeretek birtoklása, még ha rendelkezésére állnak is az információk, nehezen vagy egyáltalán nem érti meg azokat;*
- *a megvásárolt pénzügyi termékek hatásait a fogyasztó időben csak később tapasztalja.*”

Jogi példával élve a tulajdonosoknak kevesebb ismerete van a vállalatnál dolgozó szakemberekhez képest, hiszen a vezető tisztségviselők naprakész információkkal rendelkeznek a vállalat folyamatairól. Ugyanakkor a tulajdonosok kezében összpontosulnak a stratégiai jelentőségű döntések, valamint az ellenőrzési funkciók, ezáltal az információs aszimmetria fennáll. Az új Polgári Törvénykönyv ennek feloldásáról rendelkezik akként (3:23. §), hogy a tisztségviselők kötelesek a vállalat tulajdonosai által kért adatok kiadására [17].

Egy másik jogi példában az információ, mint érték, illetve a jogi szabályozás egyik elvi alapja jelenik meg. A példa általánosabb, mivel a „*jog feladatának tekinti az információs aszimmetria kiegyenlítése által a gyengébb fél védelmét, információs egyensúly létrehozását a felek között.*” [18]

3. A gamifikáció és az aszimmetrikus információk

A gamifikáció magyar megfelelője a játékosítás, melyre úgy kell gondolnunk, mint ahogy Fromann (2015) foglalta össze: „*...egy olyan hatékony eszközre is, amellyel az általános napi tevékenységeinket – legyen az munka vagy tanulás – szórakoztató élménnyé tehetik. A játékosítás lényege nem az, hogy minden teendőnkre játékokat készítsünk, sokkal inkább a játékok pszichológiai mechanizmusainak tudatos és szakszerű alkalmazása, a jobb közérzet és a hatékonyabb tevékenység elérése érdekében.*” [19] A játékosítást több helyen is alkalmazhatjuk, például a közlekedés, az egészséges életmód, a toborzás-kiválasztás (HR) területén, oktatás, vásárlás kapcsán [20, 21]. Doktori kutatásom során azt vizsgálom, hogy a játékosított munkakörökben dolgozóknál milyen teljesítményváltozást lehet elérni. Fontos figyelembe venni, hogy a dolgozó teljesítményét saját maga ismeri, így már megtévesztheti az állásinterjú során a kérdezőket, valamint a csoporttermelés során végzett munkában a kollégáit is. Ezek az esetek a publikációban bemutatott példákban is szerepelnek, így ki kívánok térni arra, hogy hogyan lehet az információs aszimmetriát megszüntetni, csökkenteni a gyakorlatban, vagyis az azonosított, játékosított munkakörökben.

4. Összefoglalás

Publikációmban az információs aszimmetria bemutatására vállalkoztam. A téma jelentősége bebizonyosodott, hiszen számos tudományos és hétköznapi élethelyzetben találhatunk kapcsolódást vele. A mikroökonómia alacsony absztrakciós szinten vizsgálódik, és sok esetben feltételezi a tökéletességet például erőforrás felhasználás, vagy információk tekintetében. A valóságban ez nem így van.

Összefoglalásomban két fontos dolgot emelek ki: az első egy példa, amely már megoldást is ad: „Az aszimmetrikus információs problémák át- meg átszövik a közgazdaságtant, ám fogyasztóvédelmi szempontból elsősorban a rejtett információ bizonyos esetei bizonyultak fontosnak. Ezek közül is kiemelkednek azok, amelyekben jellemzően a fogyasztó nem rendelkezik annyi információval valamely áru vagy szolgáltatás tulajdonságairól, mint az eladó.” Ezen utóbbinak viszont bizonyos esetekben érdekében állhat ennek a helyzetnek a megszüntetése. „Bizonyos szerződéses feltételek, például a garancia hossza, szintén értelmezhetők úgy, mint az eladó próbálkozása az információs aszimmetria megszüntetésére.” Az idézet szöveg is azt támasztja alá, hogy például ilyen (ön)szabályozással is van mód a bemutatott információs aszimmetria megszüntetésére és ez azért is lenne különösen fontos, hogy az élet különböző területein alkalmazott gamifikációs módszerek által mérhető eredmények egyértelműek, pontosak és torzításmentesek legyenek [22].

Úgy gondolom, hogy az információ mennyisége és ezáltal az információs aszimmetria állandó növekedésben van: új elemekkel, formákkal és csatornákkal változik. Az információs technológiák fejlődésével folyamatosan online vagyunk, melyet talán a generációs különbségekből eredő informatikai tudáshiány foghat vissza valamelyest, de összességében, aki birtokolja az információt, a tudást, annak lesz kevesebb aszimmetrikus információja.

Köszönetnyilvánítás

Ezúton szeretném megköszönni Dr. Karajz Sándor (Miskolci Egyetem Gazdaságelméleti és Módszertani Intézet) tanszékvezető egyetemi docensnek cikkem megírása során tanúsított, valamint a lektorálás során végzett munkáját.

Irodalomjegyzék

- [1]Lázár P.-Solt K. (2006): Elméleti gazdaságtan I., pp. 7-9., NOVOPRINT Öltevényi Kiadó, Budapest,
- [2]Bevezetés a közgazdaságtanba jegyzet (2008/2009). p. 15., Miskolci Egyetem, Miskolc
- [3]Apáti F. et al. (2013): Vállalati és ágazati gazdaságtani ismeretek /Felzárkóztató modul – elméleti jegyzet/, p. 29., Debreceni Egyetem, AGTC, Debrecen
- [4]Dékán T-né. Orbán I. (2006): A mezőgazdasági vállalkozások jövedelem-számításának módszertani kérdései az Európai Unió néhány országában, PhD disszertáció, p. 29., Debrecen
- [5]Illés M. (2004): Vállalkozás-gazdálkodás, p. 24. Miskolci Egyetem, Miskolc
- [6]Karajz S. (2018): Az altruista viselkedés modellezési lehetőségei, Észak-magyarországi Stratégiai Füzetek XV. évfolyam, 1. szám, p. 85., Miskolci Egyetem Gazdaságtudományi Kar, Miskolc
- [7]Benkőné Deák I. et al. (2008): A gazdasági informatika alapjai, p. 76., Perfekt Kiadó, Budapest
- [8]Gömöri A. (2001): Információ és interakció, Bevezetés az információs aszimmetria közgazdaságtani elméletébe, pp. 9-10., Typotex Kiadó, Budapest
- [9]Kádárné Horváth Á. (2010): A távfűtés áralakító tényezőinek vizsgálata a magyarországi távhőszolgáltató vállalatok körében, PhD disszertáció, pp. 17-19., Miskolc, letöltve 2019. június 2-án <http://midra.uni-miskolc.hu/document/6236/1669.pdf>
- [10]Szántó Z. (2009): Kontraszelekció és erkölcsi kockázat a politikában, Közgazdasági Szemle, LVI. évf., 2009. június (563–571. o.), p. 566.

- [11]Állami Egészségügyi Ellátó Központ Egészségügyi Fogalomtára letöltve 2019. június 2-án: https://fogalomtar.aeek.hu/index.php/Mor%C3%A1llis_kock%C3%A1zat
- [12]Kapás J. (2017): Vezetői közgazdaságtan, pp. 35-38., Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, letöltve 2019. június 2-án: https://dea.lib.unideb.hu/dea/bitstream/handle/2437/246435/Vezetoi_kozgazdasagtan.pdf
- [13]Kiss F. L. (2008): Bevezetés a szabályozás gazdaságtanába, in Verseny és szabályozás 2007. (szerk: Valentiny P., Kiss F. L.) p. 63., MTA Közgazdaságtudományi Intézet, Budapest
- [14]Karner C. (2007): Gazdálkodás az egészségügyben – közgazdasági alapok, Egészségügyi Gazdasági Szemle 2007/2. pp. 9-12., letöltve 2019. június 2-án: <https://weborvos.hu/adat/egsz/2007maj/8-14.pdf>
- [15] Virág M. et al. (2013): Pénzügyi elemzés, csődelőrejelzés, válságkezelés, pp. 132-133., Kossuth Kiadó, Budapest
- [16]Kovács L. - Marsi E. (2018): Bankmenedzsment, banküzemtan, p. 194., Magyar Bankszövetség, Budapest
- [17] Vékás L.-Gárdos P. (2014): Kommentár a Polgári Törvénykönyvhöz - Kommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez, p. 233., Wolters Kluwer Kft., Budapest
- [18]Szöllősy A. (nem ismert): a fogyasztói döntések szabadságának védelme és a versenyjog – a fogyasztóvédelmi politika és a versenypolitika kapcsolata, p. 7., letöltve 2019. június 2-án: http://www.gvh.hu/data/cms1024126/print_4450_h.pdf
- [19]Fromann R. (2015): A gamifikáció magyarországi elterjesztésére szövetkezik a JátékosLét és a Project029, letöltve 2019. június 2-án: <https://computerworld.hu/tech/a-gamifikacio-magyarorszag-elterjesztesere-szovetkezik-a-jatekoslet-es-a-project029-161599.html>
- [20]Zichermann, G. - Cunningham, C. (2011): Gamification by Design: Implementing Game Mechanics in Web and Mobile Apps, O'Reilly Media, Sebastopol
- [21]Zichermann, G. - Linder, J. (2013): Gamification: Az üzleti játékok forradalmasítása: Játékosítás a piaci verseny leküzdésére, Z-Press Kiadó, Miskolc
- [22]Vincze J. (2010): Miért és mitől védjük a fogyasztókat?, p. 727., Közgazdasági Szemle, LVII. évf., 2010. szeptember (725–752. o.)

Lektorálta: Dr. Karajz Sándor, tanszékvezető egyetemi docens, Miskolci Egyetem Gazdaságelméleti és Módszertani Intézet